

GAZETA TRANSILVANIEI.

ANULU LVII.

Redacțiunea, Administrațiunea,
și Tipografia:
Brașov, piața mare Nr. 30.
Soritori nefrancate nu se
primesc. — Manuscripte nu se
reținut.
INSERATE se primesc la Admi-
nistrațiunea în Brașov și la ur-
mătoarele Birouri de anulări:
In Viena: M. Dulzer, Heinrich
Schalk, Rudolf Moss, A. Oppaike
Nachfolger; Anton Oppelk, J.
Damenberg, In Budapesta: A. V.
Goldberger, Eckstein Bernat; In
București: Agențe Havas, Suc-
cursale de Roumania; In Ham-
burg: Karoly & Liebmann.
Prețului inserțiilor: o seriă
garmond pe o colonă 6 cr. și
80 cr. timbru pentru o publi-
care. Publicări mai dese după
tarifă și învalială.
Reclame pe pagina a 3-a o
seriă 10 cr. sau 80 bani.

„Gazeta” iese în săptămână.
Abonamente pentru Austro-Ungarie:
Pe un an 12 fl., pe șase luni
6 fl., pe trei luni 3 fl.
N-rii de Duminică 2 fl. pe an.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 40 franci, pe șase
luni 20 fr., pe trei luni 10 fr.
N-rii de Duminică 8 franci.
Se primumă la toate oficiile
postale din intru și din afară
și la dd. colectori.
Abonamentul pentru Brașov
a administrațiunea, piața mare,
Tergulul Inului Nr. 30 etagiul
I.: pe un an 10 fl., pe șase
luni 5 fl., pe trei luni 2 fl. 50 cr.
Cu dusul în casă: Pe un an
12 fl., pe 6 luni 6 fl., pe trei luni
3 fl. Un eemplar 5 cr. v. a.
sau 15 bani. Atât abonamen-
tele cât și inserțiunile sunt
a se plăti înainte.

Nr. 219.

Brașov, Joi, 6 (18) Octomvre

1894.

Nou abonament

la

„GAZETA TRANSILVANIEI”

Cu 1 Octomvre 1894 st. v.

s'a deschis nou abonament,
la care invităm pe toți amicii și
sprijinitorii fôiei noastre.

Prețului abonamentului:

Pentru Austro-Ungaria:

pe un an	12 fl.
pe șase luni	6 fl.
pe trei luni	3 fl.

Pentru România și străinătate:

pe un an	40 franci
pe șase luni	20 ”
pe trei luni	10 ”

Abonamente la numerele cu data
de Duminică:

Pentru Austro-Ungaria:

pe un an	2 fl.
pe șase luni	1 fl.

Pentru România și străinătate:

pe un an	8 franci
pe șase luni	4 ”

Abonarea se pôte face mai ușor
prin mandate postale.

Administrațiunea
„Gazetei Transilvaniei”.

Românii și Ungurii.

Diarul „Le Temps” din Paris
publică sub titlul de mai sus un
articul foarte remarcabil. Acest
articul este un răspuns la o tele-
gramă din Budapesta cu data de
13 Octomvre a. c., în care se dice,
că contele Kalnoky a adresat gu-
vernului român o notă, cerându-
se interdică, séu sé prevină de aci
încolo toate manifestațiunile, ce
ar avé un caracter irredentist. Tot-
odată se dice în acea telegramă,
că monarchul, într'o conversațiune
privată cu un deputat, a dis, că
atitudinea Austro-Ungariei față
cu România va fi de-acum înainte
mai energică.

Aprețările fôiei franceze asu-

pra acestei telegramme oficiose din
Pesta sunt de-o importanță cu
atât mai mare, cu cât putem
afirma cu positivitate, că în articu-
lul ei se oglindesc vederile guver-
nului frances.

Etă memoratul articul, ce-l
publică diarul „Le Temps” în fru-
tea numerului séu dela 15 Octom-
vre a. c.:

„Cestiunile puse contelui Kal-
noky, în delegațiunea ungară, asu-
pra măsurilor de luat pentru a
opri acțiunea Ligei române, sé fi
produs un efect mai profund,
decât se părea la început, decă
este sé credem depeșelor dela
Budapesta. Ministrul afacerilor
streine sé fi adresat la Bucuresci
reclamațiunii și sé fi cerut, ca în
viitor guvernul român sé impe-
dece orî-ce manifestațiune considerată
ca putendú isbi în integritatea și în
drepturile unui statú vecin.

„In espunerea sa politică din
delegațiunea ungară, contele Kal-
noky a fost emis cu toate acestea
rezervele cele mai politice asupra
eficacității unei campanii de recla-
mațiuni. El a recunoscut corecti-
tatea guvernului român în aceste
imprejurări delicate, cari în zilele
din urmă l'au făcut sé se pörte cu
rigore contra unei demonstrațiunii
naționale a junimei universitare. Con-
tele Kalnoky a fost adăugat, că
o intervențiune diplomatică de genul
acesta, pe care-l îndemna sé o
facă, ar fi avut mai virtosul resul-
tatul, de-a aduce guvernul român
în incurcătură și de-a da un nou
nutriment atacurilor opoziției. Mi-
nistrul, care dirige afacerile este-
riore ale monarchiei austro-ungare,
sé fi făcut elú ore demarșă, pe
care deunăci a privit-o ca nepoli-
tică, séu celú puțin nefolositoare?
Și ore sé se fi ridicat nouă resone,
cari sé fi pretins imperios acestă
demarșă?”

„Acesta este unul din nume-

roșele puncte de întrebare în situa-
țiunea atât de incurcată a Româ-
nilor față cu Ungaria și în Un-
garia însa-și. Mai sunt multe alte:
puncte de drept, puncte de fapt,
lucruri vechi și de istorie, lucruri
de er și de polemică, cari fac
din acestă desbatere una din cele
mai spinose din câte au fost
supuse opiniunii, și una din cele
mai dure și tot-odată.

„Cu toate acestea, printre argu-
mentele schimbate, și cari, din ne-
norocire, nu infățiséză întotdeauna
realitățile cu o precizie îndestul-
tore, este un punct, pe care-l
putem prinde cu mâna, chiar la
distanță, chiar în lipsa documentelor
absolutamente probante. In
fondul acestei cestiuni a supușilor
unguri de rassa română, este
lupta, ce nici-odată nu se va
termina, între idea modernă de
statú și între realitatea naturală,
fundamentală, universală, nedestructibilă
a rasei. Acestă este ce dă acestui
duel interesul séu uman, gravitatea
sa politică. Și, spre a-l înțelege,
trebuie sé-l considerăm érași din
acest punct de vedere universal și
istoric.

„Orî că academice vorú privi
cu lupa la derimăturile preistorice,
cari sunt ascunse în pământul
Transilvaniei și, disecându-limba
română, vorú recunosce, că Daco-
Românii au fost cei dintâi stăpâni
ai pământului, orî că ele vorú
proclama contrarul declarându,
că cei ce l'au ocupat mai întâi
au fost străbunii asiatici ai
Maghiarilor moderni, puțin
importă. Cestiunea nu este o
cestiune de academie, nu este o
causă mörta, este o realitate. ce
vieză, simte și suferă.

Este onorea spiritului nostru
frances, și a spiritului modern și
siucer liberal, de-a nu voi sé
deslege antagonismele presentului
și de-a nu răspunde la o trebuință,
séu la o durere sufletescă printr'un
text de pergament. „Tu-mi dai
pétra

când eu îți cerú pâne”, s'ar
pôte răspunde cu Scriptura
acelor argumenturi, cari scormonesc
praf bibliotecelor spre a deslega
un diferend de astăzi.

„Este altul punctul de vedere,
din care trebuie sé se considere
viața politică, intelectuală și
socială a milioane de ómeni,
cari ajung la conștiința
personalității lor colective.
Teoria unitară a statului nu se
pôte aplica, decât între granițe,
ce cuprind o singură rassa.
Acolo, unde locuesc la olaltă
două, trei, patru rase, ca în
Ungaria însă-și, acestă teorie nu
pôte prevala fără pericol
pentru comuniune. Statul nu
este în sine, un organism, ci
este un mecanism. Organismul
nereducibil, nemuritor până la
cel din urmă individ, este
rassa. Acela nu pôte omori
pe acesta.

„Negreșit, sunt rase, cari se
sting, însă acesta se întâmplă
prin jocul liber firesc al
forțelor, prin concurența
vitală, nu însă prin
constringerea statului. Ideologia,
sentimentalitate, se va dice.
Nici de cum: observațiune
realistă, lege istorică, faptă
de er. Orî dora statul
austriac a omorit rassa
italiană în Lombardia și
Veneția? A micșorat elú
rassa maghiară însă-și și
totú ce avea ea în sânge
și în creierul séu? Nu este,
din contra maghiarismul,
care era aproape sé
consume ruina statului
austriac și care nu l'a
salvat în cele din urmă
decât modificându-l
profund? Acestă lecțiune
de er sé cuvine, ca
Ungurii sé o mediteze.
Ea dá, mutatis mutandis,
soluțiunea cestiunii
Românilor din Ungaria.”

Cătră femeile și fetele române.

Ni-se trimite spre publicare
următoarea scrisore prețioasă,
pe care o adreséză președintele
Ligei culturale române,
d-lú V. A. Urechia, cătră
femeile și fetele române:

Bucuresci, 2 Oct. 1894.

Din numeroșe părți ale
Transilvaniei și ale Banatului
nu încetez de a primi

FOILETONULU „GAZ. TRANS.”

Tic-tac, tic-tac.

Novelă, de P. Adamov.

Etă două ființe omenești: Jole și
Ruza, cari nu se potú suferi una
pe alta. Acestă bătuț la ochi și
altora. Asemenea lucru s'a mai
intâmplat, cei drept; și se va
mai întâmpla, ca doi, ba chiar și
mai mulți, sé nu se pótă suferi.
Inșă aceste două creaturi nu sé
potú nici uita una la alta.

Și într'adevăr, ce pôte fi cauza
la acestă ură? Dumneșeu e martor,
că nici unul dintre ei n'a supérat
vre-odată pe celalalt. Și totuși!
Decă de pildă Jole se întâlnește
cu Ruza, acesta își strimbă
nasul de departe și se pface,
ca și când nici nu l'ar vedé.
Decă inșă Ruza merge într'o
societate, unde-i de față și Jole,
acesta începe numai decătú a
vorbi cu altă fată și își petrece
și ride cu ea, ca și când nici
n'ar fi pe lume... Într'adevăr,
nu scie omulú ce sé gândescă
despre ei.
Se apropie primăvera. Viața în
satú

este sgomotósă. Vântul de
miadă-și a alun-gatú urmele
ultime ale ernei aspre. Bér-
trâna femeia s'a scosú deja
caprele la murguri. Martie a
învis pe Februarie. Sóre caldú
sé revarsă peste satú și câmpii,
unú sóre, care este frumosú
mirositor, ca unú ingerășú
mic, sănétos, pe care mamă-
sa l'a scosú tocmai acum din
baie.

De-alungul stradei, totú la
altú trei-lea, la altú patru-lea
frăgarú se ridică căsuțe de
lemn, unde își petrecú ziua
sburătorele și copiii. Dér încă
de cătră séră! Numai atunci
începe sé fi satul într'adevăr
vesel.

Precum în anii roditori furnicile
iesú la sóre în cete compacte,
așa iesú din sérăcăioșele
căsuțe bértrâni și tineri, și se
adun sub rașele calde ale
sorelui. Răsună fluierul dulce,
se aude cântecul vesel; colo
sgomotú asurđitor, și vorbă
lină. Murmur și vuetú
pretutindenea, ca în jurul
coșniței, când roescú albinele.

Și cine lărmeșce aici, cine se
bucur-mai multú de viață,
decătú copiii, fărmeceții
pitici, cari érna se ghemuiau
după cuptorú

în casa umedă, numărându
zilele și întrebându pe
bunicile lor, decă mai e
departe primăvera.

Vecinii, când lasă lucrul,
se adun în grupe sub
ferestrii și-și petrecú
timpul cu jocuri, cu povești
și cu cântece.

Pe Jole și Ruza inșă
nici odată nu-i potú afla
la olaltă.

Dér s'a întâmplat odată,
că Teja, băiatul lui
Slancamerar, în decursul
jocului puse piedecă Ruzei.
Și totú bietul băiatú a
căđutú și a început sé
plângă cu hohotú.

Elú nu plângea de durere—
căci nu-lú durea nimic—
ci plângea de mâniă și
rușine.

Putin după acestă Jole
puse piedecă lui Teja,
incătú acesta s'a datú de
trei ori de-a berbeleacu.
Mai dăunăci inșă fratele
lui Teja pândi pe Jole și-
i umplú urechile cu nisipú.

Cine sé resbune pe Jole?!
Jole e orfanú, care slugesce
la ómeni buni de inimă.
In lumea acestă largă elú
n'are nici o ru-

bedeniă. Cu toate acestea,
incă în aceeași séră, Ruza
plesni bine obrazii lui Teja.
Nime nu putea sé-și prindă
simbra cu ea, căci frații ei
erau flăcăi sdraveni, ai că-
rorú pumni tot-déuna stau
gata. Ș'apoi Ruza era și
găzducă, era surcea dintr'o
familie puternică și cu vađă.

Copii! da, copii, cari inșă
au crescutú din cămășuțele
scurte, cari deja începu a
se óce și cari voescú sé
între chiar și în hora, șe
se încinge de colțurile de
stradă ale satului. Ei nu se
mai plimbă acumú printre
șirurile de jucători și
jucătoare, ci stândú îi
privescú mai multú liniștiți,
séu facú și ei o horă înăuntru,
séu afară de cercul celor
junși.

Decă cu ast-felú de ocasio
se întâmplă, ca Jole sé
ajungă lângă Ruza, în
fața acesteia se urcă sângele
și-și întorce capulú.

Dér priviți numai, cum în
decursul jocului îi jócă
salba dela gátu și cum îi
tremură cămașa subțire
cusută cu firú de aurú!
Și nu auđiți, că în
pieptul tinerú, acolo la
partea stângă, cum bate,
cum bate ceva?

scrisori colective și individuale, prin cari mi-se aducă laude și mulțămiri pentru preținsele servicii, ce aș fi făcutu causei naționale. — Nu am adresele persoanelor, cari mi-au scris și telegrafat și nu pot în mod direct a-le răspunde; de aceea, vă rog, ca prin organul d-v. să faceți să ajungă până la ele graiul meu.

De am lucrat, séu ba, în modu ca să corespundă la misiunea ce colegii mei din Ligă mi-au încredințat, când mi-au făcut onorea să mă numescă Președintele ei, nu eu am de a spune. Ceea ce-mi permit a dice este numai, că dorul de a-mi face datoria de Român a umplut și umple și astăzi sufletul meu.

Scrisorile și telegramele ce primesc și aș din Ardeal și Banat, au răsplătit munca de zi și noapte a unui bătrân și devotată soldat al causei naționale. Dér nu merite reale, de care bine scie densusul, că este lipsit.

Și apoi a munci pentru națiune este o datorie, ér nu un merit. Când sfinții martiri umplu temnițele unguresci, nu mie se cade adrese de mulțămire pentru puținul, ce am putut face, ci cu toții împreună să aducem lor expresiuni de grațitudine și încălzind cu iubirea noastră atmosfera rece a temnițelor lor, să le strigăm: Trăiască marii, neîntrecuții conducători ai nemiului românesc.

Nu pot totuși nega, de ce încurajare și bucurie au fost pentru mine neașteptatele adrese, venind mai cu seamă dela femeile și fetele române de peste munți. Glasul cald și dulce românesc al Vostre, dómnelor și fetitelor române, m'a mișcat adânc și mi-a îndoit puterile, mi-a dat convingere, că triumful nu este departe, că el este asigurat, căci cum dice Francesul: *ce que femme veut, dieu le veut!*

Voiți Voi, O femeilor și fetelor române, salvarea națiunii, și ea va fi!

V. A. Urechii.

Calătoria regelui Carolu dela Vasluiu la Sinaia.

Dintr'un raport oficial despre calătoria prin țără a regelui Carolu, estragem următoarele:

Mercuri, 28 Septembrie la orele 9^{1/2} dimineața, M. S. Regele, împreună cu A. S. R. Principele ereditar Bernard de Saxa-Meiningen și AA. LL. RR. Principele Alfred de Saxa-Coburg și Gotha și Principele moștenitor, urmași de suite, au mers la gara din Vaslui. Aci Suveranul mulțumi din nou d-lui prefect, d-lui primar și cetățenilor pentru caldura primire și sentimentele de iubire și respect, de cari i-se dedese atâtea probe în timp de 5 zile, cât a stat în orașul Vaslui, după care luând rămas bun dela autoritățile și notabilitățile orașului, aflate la gară, se urcă în trenul regal și însoțit de d-lu

generalu Poenaru, ministrul de resbel, d-lu generalu Lahovari, șeful marelui stat-major și suitele, porni spre Sinaia în uralele entusiaste ale numeroșilor cetățeni și săteni veniți din localitățile vecine.

Îndată ce trenul părăsi gara, mii de strigăte de „ura“ răsuna din bivoacul trupelor, cari se aflau în apropierea liniei ferate, așteptându momentul de a se imbarca pentru plecare, ér muzicele cântau imnul național.

La gara Bârlad, împodobită cu verdeață, flori, portretele Suveranilor și ale Principilor moștenitori, Suveranul a fost întâmpinat de d-lu Iamandi, prefectul județului, membrii consiliului județian, președintele și membrii comisiei interimare a orașului, deputații și senatorii din localitate, cleru, magistrați, corpul profesoralu, societăți cu steaguri, studenți, o mulțime de cetățeni din toate clasele societății, dómne, cari oferiră buchete de flori, și săteni îmbrăcați în haine de sărbătoare. Elevii școlii normale de învățatori, aflați sub arme, deteră onorurile militare. Majestatea Sa, Augustii oșpeți și Principele moștenitor, în strigăte nenumărate de „ura“, se coboriră din vagon, trecură pe dinaintea elevilor școlii normale și apoi binevoiră a vorbi cu persoanele prezente până la plecarea trenului, care se făcu în sunetul imnului național, cântat de muzica regim. Siretă No. 11, ce se întorcea cu drumul de fier din manevre, și a aclamării cetățenilor și soldaților.

La ajungerea trenului regal în gara Tecuciu se făcu Suveranului o primire totu atât de entusiastă, ca și la Bârlad. D-lu Giurgea, prefectul județului, îi ură bunăsoșire; ér oficerul stărei civile, în lipsa primarului, care era bolnav, oferi pâne și sare. Aci Majestatea Sa vorbi cu d-lu A. Papadopolu Calimak, fost ministru, și cu notabilitățile orașului, după care continuă calătoria. Trenul militar, cu unu batalion din regimentul Siretă Nr. 11, fiind în gara Tecuciu, soldații aclamară pe Suveran.

La gara Mărășesti, muzica regimentului Prahova No. 7 cântă imnul național, și soldații din tren repetă nenumărate urale.

La orele 2, 30 m., Regele ajunse la Focșani, și trenul regal intră în gară în sunetul muzicii și strigătelor entusiaste ale cetățenilor și soldaților dintr'un tren militar. D-lu Ciurea, prefectul județului, împreună cu autoritățile și notabilitățile orașului, precum și unu numeros publicu, așteptau pe peronul gării. O companie din regimentul 1 de cetate, cu drapel și muzică, dete onorurile militare, ér unu cor de elevi și eleve, condus de d-lu profesor de muzică vocală la liceu, cântă imnul național cu multă caldura.

La trecerea prin gara Boboc, Suveranul și Principele moștenitor au fost

viu aclamați de batalionul 1 de vânători alu Așteței Sale Regale, care se întorcea din manevre cu trenul la Sinaia.

Asemenea primiri entusiaste s'au făcutu Majestății Sale la garile Râmnicu-Săratu, la Buzău, unde P. S. S. Episcopul Dionisie Climescu, încungiurat de unu numerosu cleru, a uratu Suveranului bună călătorie la Mizil și la Ploesti.

La orele 7 și 10 minute séra, trenul regal sosi în gara Sinaia și Regele merse la castelul Peleş.

SCRIRILE DILEI.

— 5 (17) Octomvre.

Wilhelm II și Francia. Diarul „Echo de Paris“ se îndreptă cătră mai multe personalități din lumea politică și literară francesă, cu întrebarea, ce ținută aru avé de observat Francesii cu ocaziunea unei eventuale vizite a împăratului german în Paris. *Freyinet, Zola și Daudet* refuză a răspunde. Jules Simon și deputatul Reinach răspunseră, că dreptul de ospitalitate trebuie observat cu totă curtozia convenită. *Deroulde* trimise, ca răspuns, cântecele sale militare. Cunoscuta scriitoare *Madama Adam* (Juliette Lamber) răspunse următoarele: „Până când Alsacia-Lotaringia este germană, primirea împăratului german în Paris va trebui să le servescă Francesilor, ca unu act de lașitate“. Ministrul de externe de odinioară *Flourens* răspunse în mod evasiv.

Academicianii din Wiener-Neustadt, cari au absolvat în a. 1844, s'au întrunit acolo în anul acesta în număr de 20, pentru de-a serba amintirea tineretelor lor petrecute în acel institut. Intre membrii încărunți ai iubitorilor, adunați din toate părțile monarhiei, a fost și unu reprezentant român în persoana Escelenței Sale d-lui F. M. L. Leonida Popp, fostul adjutant general al Majestății Sale, care de prezent trăiesce în pensiune în Năsăud.

Țarul bolnav în starea sanitară a Țarului nu s'a făcut până acum vre-o schimbare spre bine, ori spre rău. Buletinele din urmă vestesc, că starea Țarului e suportabilă, dér slăbirea generală ține într'una. E interesant, ceea-ce spune „*Novoje Vremia*“, că Țarul adevă, îndată după sosirea sa din Livadia a convorbit mult cu contele *Miljutin*, cel mai zelos muncitor al reformelor Țarului Alexandru II. Se dice, că Țarul bolnav i-a cerut sfatul în chestiuni politice de mare însemnătate. — Probabil, că în 24 l. c. Țarul va pleca din Livadia spre Corfu. El va fi însoțit de Țarevna, de marele duce *Mihail* și de marea ducesă *Oiga*, fiica a doua a Țarului, pe când marele duce George se va reintorci în Caucasu, la Abbas-Tuman. După plecarea Țarului din Livadia, marele duce *Nicolae*, moștenitorul

de tron, va merge la Darmstadt și apoi la Petersburg.

Episcopu, care nu vré banfi statului. Episcopul catolic Filipu *Steiner* din Alba-regală, își teme forțe multu școlile din diecesă, de influința banilor statului. *Elu a oprit școlilor catolice de a recurge după bani dela stat.* Acesta a descoperit o inspectorul școlar, care raportând comisiunii administrative despre acele școlile din comitatul Albei-regale, cari au cerut ajutoru dela stat, arată, că între petenți nu se află nici o școlă publică catolică. Inspectorul spune, că acesta provine dintr'un ordin de oprire al episcopului.

Pentru teatrul unguresc. In bugetul statului pro 1895 este preliminatu pentru cheltuielile „artei teatrale“ suma de 402.050 fl. In motivare ministrul de interne accentuează, în mod deosebit, că dintre trupele teatrale din provincie, cu excepțiunea, două, *numai acele vor fi subvenționate, cari promovă în ținuturile dela granițe, mai ales între locuitorii de limbă nemaghiară, răspândirea culturale maghiare, și se află în stări slabe materiale.* — Vai de ei, când au ajuns să plătescă vagabunși pentru scopul de a-și lăți „cultura lor națională!“

Din Petersburg anunță diarul „Ruskij Invalid“, că districtul de armată din Varșovia se va mări cu unu nou corp de armată, cu alu 19-lea.

Supărare „patriotică“. Directorul operei din Budapesta, fiind agrăit din partea Majestății Sale în limba maghiară, a răspuns, nu în limba maghiară, ci în limba germană. Imprejurarea acesta i-a supărat pe „patrioți“ forțe multu și gazetele kossuthiste scriu din acestu incident articuli întregi, în cari injură nu atât pe directorul operei, cu numele Nikisch, cât mai mult pe ministrul de interne, care nu este în stare să maghiarizeze pe directorul unei opere maghiare.

Numire. D-lu Simeon Popelia, controlor la perceptorul de dare din Gyergyó-Sân-Miclăuș a fost numit perceptor de dare la perceptorul din Năsăud.

Îmulțirea gendarmeriei. In bugetul ministerului unguresc de interne pentru anul 1895, este preliminaru unu plus de 382,764 fl. pentru îmulțirea gendarmeriei. Din această sumă gendarmeria se va îmulți în cursul anului viitor cu 42 ofițeri și 800 feciori. Sigur, că și acesta se va fi făcut în prevederea, de-a suprima „agitațiunile valahe“, după cum însuși ministrul Hieronimy o declarase la timpul său.

Aplanarea cestiunii Madagascarului. Notele diplomatice schimbate între Londra și Paris în cestiunea Madagascarului au aplanat conflictul, ce se prevedea Cabinetul din Londra a dat celui din Paris asigurarea, că nu numai nu va ridica obiecțiuni față de misiunea d-lui Myre de Vilers la Tananariva, dér nu va avea nimic în contra nici chiar față de eventuala expedițiune militară a Franciei în Madagascar. Totu odată cabinetul promis, că nu va permite oficerilor englezi, să ia comanda trupelor indigene. Față de acei oficeri însă, cari au eșit din serviciul activ, precum și față de persoane private, guvernul nu are nici un drept de a-i împiedeca de la o eventuală angajare. In casu, când se va începe război cu indigenii, comandant al trupelor este desemnat — după cum vorbesce — generalul Borgois-Desbordes.

Baneruta Greciei. Se scrie din Berlin, că Agenția financiară a guvernului grec n'a primit până cum nici fonduri, nici instrucțiunile necesarii, privitoare la plata cuponului de 1 Octomvre a împrumutului grecesc 4%. Cătră despre aranjamentul de făcut cu Grecia în pre-

Ruza aude, și crede, că totă lumea trebuie s'audă. Ș'o ascunde cu mâinile, prefăcându-se că-și drege salba la gât. Salba însă bate, bate mereu:

„Tic-tac, tic-tac“.

Dacă Ruza se aproprie de Jole — ea însăși n'ar sci spune cum se întâmplă, că se apropiă de el — Jole și trage pâlăria adânc pe ochi și nici nu se uită la ea. Dér de a-și vedé cum de neliniștiți sunt nasturii mari de pe pieptarul lui. El crede, că sunt nasturii, dér cu totul altceva bate sub pieptaru. Și Jole se prefăce, ca și când și-ar neteși pieptarul: nasturii bat, bat, bat, mereu bat:

„Tic-tac, tic-tac“.

Abia se pôte crede, că ei au vorbitu vr'odată unul cu altul. Dér mulți au băgat de seamă, că Jole a înbutușit pe Ruza în decursul jocului — elu dice, ce-i drept, că s'a întâmplat fără voie — séu că a călcat pe picioru fără ca artăgosa Ruza să fi tipat — de dragul lui — măcaru o singură dată. Întâmplându-se acesta, ea își întorce frumosu capul la o parte, Jole

face asemenea, ca și când n'ar fi fostu nimic...

Intr'o séra Ruza a rămas din horă. Jole e réu dispus din cauza acesta și face fete acre. Nimicu nu se întâmplă după voia lui. Fluerașul nu suflă bine, hora nu se învêrte după dorița lui. Cineva a făcut observarea, că Ruza lipsese. La acesta Teja adause o vorbă răutăcioasă. In aceeași clipă Jole îi sare din'ainte dicend: „Mai și odată!“

In ochii lui Jole schintează fulgere, cum schintează stelele pe cer în nopțile senine de érnă, însă fața lui e întunecată. Își face palma pumnă, încât ar gândi omul, că dacă ar isbi cu elu de-o piétră, ar eși schintei din ea.

„Mai și înc'odată!“ repetă Jole îmbindu-se cu umérul de umerii lui Teja. Și din ochii lui cade focu aprinsu asupra bărfitorului. Glasul se oprește în gâtul lui Teja. Ei se despart în pace, dér...

Întâmplarea acesta, ce-i drept, au văcut'o și-au audit'o puțin, însă Ruza a luat veste de ea încă în aceeași séra.

Ea n'a quis nimic. Nici n'ar fi știut, ce să răspundă, căci ceva o stringea de gât așa de tare, că mai se îneca. Ea își apucă cu mâna partea stângă a pieptului, strînge ceva acolo, i se pare, că i se despică inima. Și aude curat cum bate:

„Tic-tac, tic-tac“.

Lui Jole i-a părut réu îndată, că s'a lăsat să fi răpit așa de mult. Mergend spre casă elu se gândea, că de ce-i așa de simțitor. Fără de veste își gândi, c'ar fi mai bine să nu mai vadă nici-odată pe Ruza.

Credea, că trebuie să-i fi rușine de ea. Cum ar puté ore să-i mai caute în ochi? In dreptul pieptului însă, îi tremura cămașa.

Se opri speriat. Ascultă și nici că pôte crede; elu își aude propria lui inimă cum bate:

„Tic-tac, tic-tac“.

(Va urma).

vinfa împrumuturilor contractate și a violării angajamentelor, se constată, că Germanii nu desarmază de felul față cu d. Tripcup și sunt firmi hotărâți d'a pune Helada sub tutelă. Impăratul însuși, care îi secundază în lupta pentru apărarea drepturilor lor, ar fi declarat, că nu va permite nici odată să se dică, că un German a perdut o marcă din cauza mărișului soarelui sale.

—o—

Concertul va da astăzi seara în otelul „Europa“ muzica lui Czako din Clușiu.

Procesul „Foi Poporului“.

Clușiu, 4/16 Octomvre 1894.

(Raportul special al „Gazetei Transilvaniei“).

In nr. 5 al „Foi Poporului“ din an. curent a apărut articolul de fond intitulat: „Străinătatea cu noi“, în care se află multe, foarte multe expresii, cari „valdem“ statul și „demnitatea“ lui — așa dice procurorul. Astfel de expresii sunt: „Plăngerile drepte ale noastre au străbătut mări și țări!“ — cu toate că procurorul dice: extra Hungariam non est vita! Mai departe:

„Maghiarii ne persecută gróznic.... cerându că, de vrem, de nu, să fim Maghiari, că de unde nu...!“ etc.

Destul, că pentru astfel de expresii a fost tras înaintea barei judecătorești întreg personalul redacțional al „Foi Poporului“.

Președintele Br. Szentkereszthy, la orele 10-30 deschide pertractarea; juđi votați Nesztor și Becsek; talmaciu Dr. Lehman; notar Bartók; procuror Dr. Lázár Aurél.

Pe banca acuzatorilor șed: Liviu Albini, proprietarul, Iosif Marschall editorul, și George Moldovan, ca redactor responsabil al „Foi Poporului“.

Președintele: Sciu acușaii unguresce ori ba, și în care limbă se li-se talmăcescă?

Albini și Moldovan: Nu.

Marschall: Numai nemșese vorbesc.

Preșid.: Acușaii au dreptul de-a rețusa pe unii dintre jurați, fără nici o motivare.

Toți trei acușaii: declară că nu doresc a-se folosi de acest drept; procurorul usază de dreptul acesta. Din 36 se porțesc următorii 12:

Dr. Farkas prof., Dr. Szádeczky prof., Kondász Ferencz, Trandafir Miklos, Moldovan Guez, Dr. Fabinyi profesor, Dr. Gámán adv., Ifj. Knauer Jozsef (lakaș mester), Dr. Márki Sándor prof., Dr. Udánszky prof., Dr. Novák István adv., érplement: Szacsy D. și Szatmári.

Președintele ia naționalul fiesce-cărei acușat:

Liviu Albini s'a născut în Springu comitat. Albei-inferioare, e de 30 de ani, gr. oat., necăsătorit, proprietar de tipografie în Sibiu, averea îi este tipografia în valoare de circa 20,000 fl., de cultură corespunzătoare; n'a fost pedepsit nicicând.

George Moldovan s'a născut în Sibiu, e de 30 ani, gr. or., necăsătorit, redactor responsabil la „Fóia Poporului“, avere n'are, e de cultură corespunzătoare, a fost odată judecat pentru delict de proces (judecata nu s'a ridicat încă la valoare de drept), e militar în rezervă la naționalul de vânători nr. 28 din Sibiu.

Iosif Marschall s'a născut în Sibiu, e de 30 de ani, evanghelic, căsătorit, are copii, tipograf de profesiune, locuiesce în Sibiu, n'are avere, n'a fost pedepsit, militar în rezervă.

După-ce notariul a cetit actul de acușaiune,

Albini cere să se constate, că anume el s'a făcut arătare criminală în contra lor?

Președintele: în 1894, Aprilie 11.

Notariul cetesce apoi articolul în-criminat în traducere fidelă maghiară, la care acușaii nu-și fac observări, după care președintele ia interogatoriul dela

Albini: Albini spune, că pe timpul când el a fost proprietar, responsabili-

tatea însă, precum înaintea judei de instrucția, așa și acuma, nu o primesce; articolul nici nu l'a cetit, pentru tipărirea lui însă răspunderea o primesce.

Iosif Marschall: recunoșce, că atunci, când a apărut articolul acesta în „Fóia Poporului“, a fost tipăritorul foi; pe esemplar (nr. 5 ex 1894) e tipărit: „pentru tipar responsabil Ios. Marschall“; responsabilitatea o primesce, limba română nu o pricepe, însă el nici nu e responsabil pentru cuprinsul articolului, ci pentru partea tehnică a foi, pentru legibilitatea ei.

Juratul „Moldovan Gergely“ pune apoi o întrebare; se trece la ordinea zilei peste ea.

George Moldovan: a fost pe timpul acela redactor resp. la fóia, primesce responsabilitatea pentru articol. În articol n'a aflat absolut nimic, ce s'ar opune legilor existente, și așa l'a publicat. La întrebarea procurorului, că cum l'a primit, spune că pe post, însă că anume dela cine, nu pôte să-și aducă aminte. Președintele îl năcăjesce mult, se spună, cine e acel „im“ semnat la finea articolului?

Un jurat: aveți și D-vóstră datina de a da onorariu?

Moldovan: nu putem da onorare.

Președintele (prin talmaciu): preceptu' ați „spiritul“ articolului? (Claritate).

Jur.: Szádeczky, ca să se convingă despre inteligența lui Moldovan, întreabă: Ce însemnă „diare mai cu trecere“. — Moldovan răspunde: aceea trebuie să o scie ori și cine, că acele diare sunt mai cu trecere, cari sunt și mai răspândite.

Jur. Farkas întreabă, că Moldovan n'a cercat nici după pornirea cercetării, cine este autorul articolului?

Moldovan: îmi era imposibil, după ce manuscritele se nimicesc.

Juratul Moldovan Gergely: puse încă o întrebare peste care erăși trecem la ordinea zilei.

Președintele mai întreabă apoi de unde are plata Moldovan, cu cine a legat contract, respective cu cine s'a înțeles să fie redactor responsabil; căpătata vre-o subvențiune de unde va?

Albini: cere să se citească articolul incriminat în original, căci numai așa pot judeca obiectiv domnii jurați.

După acestea Procurorul își tine cuvântarea. Acuma însă n'a făcut așa gesturi turbate ca în rândul trecut. Rechizitorul e plin de batjocuri și expresii înjositoare îndreptate în contra diaristiceii noastre, încât numai un „renegat“ pôte vorbi așa: „S'a îndreptat lucrul — dice între altele, — căci mai înainte venia la judecată redactori cu 4 clase; acuma însă ilustrul Moldovan e cu 6 clase (!)“ Autorul articolului — eroul — e necunoscut! anonim! — s'a retras frumos: aceștia sunt eroii Românilor (!) — Cu asemeni doveđi de simțul său de delicat și de cultură, procurorul și-a rostit această cuvântare de acușaiune.

L. Albini: a răspuns scurt, dér bine, punându pe procuror cu toate ale sale la fum, returnându-i toate aserțiunile, demonstrându până la evidență, că e absurd a și cugeta la aceea că: redactorul, editorul și tipăritorul în totă ziua se revadă materialul de publicat. În înțelesul patenței din 1852 tot personalul e responsabil. În institutul tipografic sunt 30 de inși, așa-dér după disa procurorului, toți ar trebui să revadă materialul. Er materialul unui număr al „Tribunei“ e de 8 côle scrise ér al unui număr al „Fóiei Poporului“ 14—15 côle manuscrite. Închiiți-vé acuma D-lor jurați, că fiă-care factor tipografic ar' trebui să cetască și recetască 8 côle manuscrite, și cetitul acestora numai 2 ore să coste, étă de 2×30=60 ore! așa-dér s'ar recere 3 zile până s'ar puté da publicității diarul! — Mai bine aduceți censura érăși!!

Moldovan și Marschall: nu doresc a se apăra.

Lui Albini îi replică procur. Lázár câteva cuvinte, cari acușaii „le-au înțeles, dér nu doresc a-le auđi și românește“,

după cari președintele suspendă pertractarea (dela 1 óra) până la 2 1/2 ore după améđi.

După deschiderea pertractării președintele reasumază decursul pertractării, argumentele pro și contra, apoi predă actele juraților cu întrebările formulate de tribunal. Jurații se retrag la 4 ore p. m. în sa' separată, ca să aducă verdictul.

Peste 26 minute juratul Kolozsváry, profesor, enunciază verdictul în înțelesul căruia

1) Articulul „Străinătatea cu noi“ cuprinde agitare (12 da).

2) George Moldovan e vinovat (12 da).

3) Liviu Albini vinovat e? 5 da, 7 nu.

4) Vinovat este Iosif Marschall? 6 da, 6 nu.

Astfel Liviu Albini și Iosif Marschall sunt achitați; din contră George Moldovan, redactorul resp. a fost declarat vinovat unanim.

La 4 ore 30 min., tribunalul enunciază judecata: George Moldovan e judecat la 2 luni temniță ordinară cu coucesiunea să-și pôte lua mâncarea din afară după plăcere. Albini e achitat, i-se dau 40 fl. ca remunerațiune pentru speșele și timpul perdat. Marschall e achitat, capéta 30 fl.; speșele pertractării 41 fl. 50 cr., din cauțiunea „Foi Poporului“ se confiscă 300 fl., ér sentința, după ce se va ridica la valoare de drept, e a se publica în limba oficiósă în fruntea foi.

Moldovan a apelat, asemenea Albini, pe care l'au achitat și l'au și pedepsit totodată cu 300 fl. (din cauțiunea depusă de el.) Aleco.

Cum se cresce flórea „națiunei“.

Budapesta, 3 (15) Oct. 1894.

(Coresp. part. a „Gaz. Trans.“)

Domnule Redactor! Voescú să vé raportezú despre un casú foarte caracteristic, care pune în lumină modul, cum și cu ce fel de sciință se luminează tinerețea maghiară, viitorul „națiunei“, — aid la universitate, focalarul culturii maghiare.

Astăzi am asistatú la prelegerea profesorului de universitate Kerékgyártó, care ține colegii din istoria maghiară dela an. 1700—1740. După terminarea órei, profesorul începe a discuta cu ascultătorii săi despre alte cestiuni, și între altele vine vorba și despre anarhiștii de astăzi, pe cari profesorul îi condamnă în terminii cei mai aspri, dicéndú, că acești periculoși dușmani ai societății omenesce, ar trebui total-minte estirpați.

După acestea un jurist maghiar, aduce pe tapetú și cestiunea noastră, aseménându pe martirii noștri cu anarhiștii dicéndú, că Dr. Rađú, Lucacé etc. ar trebui spándurați, ca nisce căni, pentru-că și ei suntú totú așa de periculoși pentru statul maghiar, ca și anarhiștii.

Statul maghiar, dice acestú patriot, face réu, că-i mai ține închii prin temnițe, unde sub masca, că suntú martirii unui popor întreg, trăescú lume albă, primind ca nisce principii, visite și aderente de încurajare dela conaționali lor. Ar trebui fără milă spándurați acești agitatori valah, ca ast-felú să se pună capétú acestei agitațiunii, pentru-că aici în Ungaria, fiă-care trebuie să fiă și să simtú unguresce.

Aceste cuvinte le díse „înfocatul patriot“ între aplausele tuturorú colegilorú săi.

Eram foarte curiosú să cunoscú mai de-aprópe pe acestú mare „patriot“, care se arată atât de însufletitú și îngrijatú de sórtea „patriei maghiare“. Nu sciam cum aș puté scoi numele lui, pentru-că prea mi-se párea, că și acesta este unul dintre cei veniți din Palestina. Și nu m'am înșelatú. Profesorul începe a ceti catalogulú, și étă la ce nume răspunde multú láudatulú patriot: Krieghaber Moritz.

Vedeți, D-le Redactor, cum aceste lighióne spurcate voescú să-și căștíge merite pentru multú trimbițata „iđică de statú maghiarú“.

Am scrisú aceste șire pentru-ca lumea cultă să vadă cum suntú crescuți juriștii „națiunei“, dintre cari ađi máne se vorú recruta advocații și judecátori maghiari.

Florin.

Teatru germanú.

„Lolós Vater“, piesă populară de L'Aronge, a fostú aserá foarte caracteristicú jucată. Subiectul piesei, pe care L'Aronge și l'a culesú din popor ne represintă familia unui factor postalú pensionatú, ale căruia două fete, cea mai mare stărúitoare, lucréză și în nópte pentru a ajutóra pe părinți, cea mai mică însă ușuratică, de ce se apucă i-se ureșce iute. Ambele fete avurá câte unú pețitor; cea mai mare unú legător de cărți harnicú și modestú, ér cea mai mică, care visa de bogății și credea, că numai în aceea constă fericirea, era curtată de unú tinerú de casá avută, care o iubea sincerú, până ce ea, ușuratică, mai multú îi iubea banii. Bétranulú lorú tatá, unú boemú, care prin modulú lui de vorbire produce multú ilaritate în publicú, fiindú și elú lacomú după bani și avere, protegea multú pe fiica lui cea mai mică, láudându-i pe alesulú ei, care din când în când îi mai da prin fiica lui bani, pentru ca să-și petrecó, și nu putea suferi atâtú pe fata lui cea mai mare, câtú și pe alesulú acesteia, dicéndú, că e omú comunú, ordinarú.

Se întéplă însă, ca mirele celei mai mici fete devine, prin falimentulú tatáului său sêracú, și vine de-i spune miresei lui, rugându-o să-i rămână credincióasă, că elú nu o va lása. Ea însă auđindú despre asta, îl páraseșce fără inimă. Gáseșce însă pe unú bétranú și neputincióș baronú cu bani, care amoresându-se de ea îi ofere parale pentru a-se pregáti pentru teatru. Acestú baronú, véđéndú că nu reușese alt-felú, o ia de soțá, îi ține casá mare și aduce și pe bétranulú părinți ai soției sale la elú în casá. Nevesta lui însă tráia numai pentru a-și petrecé, desconsidera pe bétranulú ei, petrecându-și cu alții. Mama ei, o femeá onestá, în timpulú acesta veghia asupra ei, îi făcú reproșe amare și trase totodată atențiunea baronului asupra ușurincei nevetei lui. Baronulú însă înamoratú de ea, nu credea decâtú numai tinerei lui soții, care véđéndu-se controlată de părinții ei, fără milă îi dedú afará din casá. În timpulú acesta fata cea mai mare tráia fericită cu legătorulú ei de cărți. Și bétranulú părinți se véđurá necesitați a se retrage la acești din urmă, unde furá primiți c'o adevératá iubire.

Piesa s'a jucatú și caracterisatú perfectú, ba putemú dice, că actorii, prin joculú lorú bunú, au ridicatú piesa la cea mai mare valóre.

Rolurile au fostú de totú bine distribuite, și fiă-care în rolulú lui a fostú foarte bravú. D-lú Neher, ca factorú postalú, a fostú admirabilú, d-na Beyer cu îngrijirea și iubirea de mamá párea de totú naturală. Multú șicú avú d-na Wolf-Leletzky și d-ra Falkner. D-lú Hackenschmidt avú jocú viou și leger, lásându o buná impresie. Er d-lú Lang făcú foarte nimeritú pe baronulú amoresatú. — Máne, Joi, se va representa „Der Pfarrer von Kirchfeld“, de Anzen-gruber.

DIVERSE.

Pyrenáii, după cum spune „France Militaire“, se vorú sfredeli prin două tunele și ast-felú se vorú construi două linii ferate, cari vorú împreuna Francia și Spania. Cea d'întáiu liniá se va începe la Saint-Chiron din departamentulú Arieune, va merge prin valea Satal in susú prin localitatea spaniolá Esteri până la Lerida. A doua liniá va merge dela Oleron prin valea Aspe până la liniá ferată, ce duce la Saragossa și Barcelona. Fiă-care tunelú va avea câte o lungime de 8 klm. și pentru fiă-care liniá se va cládi câte o gará internaționalá. Lucrările pentru construirea numitelorú tunele și linii ferate vorú dura timpú de ęce ani.

Suntú ómeni uniformi? Directorul oficiului anthropometricú din Paris a publicatú dílele acesteia o statisticá foarte interesantá, din care reiese, că între unú milionú de ómeni abia se aflá doi, a cărorú formá esterióră se fiá identicá întru tóte. Mai alesú la degete e o deosebire foarte mare.

Proprietarú: Dr. Aurel Mureșianu.

Redactorú responsabilú: Gregoriu Maiorú.

